

Les arrels de l'alegria

El cristià ha de ser definitivament alegre, segons aquest article de la secció de Textos de vida cristiana que ens ofereix Rafael Gómez Pérez. L'optimisme del cristià es fonamenta en què se li ha obert un camí cap a l'òptim, i allò òptim és Déu.

28/05/2014

L'amor humà és realitat veritable i, alhora, figura o analogia de l'amor diví. Potser per entendre l'alegria

cristiana cal comptar amb l'alegria de l'enamorat, no malgrat els dolors, sinó precisament en els dolors, en la contínua vigilància, una cura en la qual es realitza la persona.

L'enamorat, si estima i és estimat, si dóna i és objecte del do, està alegre, gaudeix, canta. Per això també en els nens es dóna l'alegria d'una manera particular: perquè la seva vida és rebre sempre, ser objecte d'amor, singularment per part dels pares, però també de gairebé tots, que miren amb benevolència (*volendo bene*, diu encara l'italià) els nens.

Felicitat no vol dir confiar en un "final feliç"?

Com que el món no pot viure sense cristianisme -tan fortes són les conseqüències històriques de la realitat del Verb fet home-, en moltes èpoques una part d'aquest món s'ha dedicat a denigrar-lo: literalment, a pintar de tints foscos, negres. Els

homes de tarannà dionisiac, segons la terminologia de Nietzsche, han acusat el cristianisme de predicar la mort, la renúncia, la tristesa, l'abandó del món. I, al contrari, quan per qualsevol motiu la història entra en una època de desesperança, l'optimisme resulta molest: per què són feliços aquests cristians, per què no dubten sempre, per què no l'angoixa perpètua? No serà frivolitat, superficialitat aquest confiar en un final feliç? Com gairebé era d'esperar, el cristià ha estat titllat de trist i d'alegre, d'ombrívol i de descaradament lluminós, de derrotista i de triomfalista. Que el cant sagrat esdevé complex, polifònic, ric? «S'ha perdut la primitiva austeritat». Què es torna sobri? «Són cants de mort i no de vida».

Les paradoxes del cristianisme

Quan succeeixen aquests atacs simultanis i contraris, hom pot dir que els qui acusen no han entès «l'escàndol» i la «bogeria» cristianes. Chesterton escrivia a *Enormes minucias*: «El veritable resultat de tota experiència i el veritable fonament de tota religió és aquest: que les quatre o cinc veritats, el coneixement de les quals és més pràcticament essencial per a l'home pertanyen totes elles a la categoria que la gent anomena paradoxa». També l'alegria del cristià s'expressa en paradoxes. Paradoxal és que Crist aconselli, quan es dejuni, estar alegre, perfumar-se, mostrar-se lluny de qualsevol tristesa. Naturalment, una persona que dejuni alegre pot veure's exposada fàcilment a l'acusació d'hipocresia. Però és l'acusador qui no haurà entès la paradoxa.

Convé donar sempre una oportunitat aquell que ataca. Convé sempre

intentar entendre el motiu de l'acusació. Hom pot pensar, per això, que l'home intelligent estima la complexitat, perquè gairebé res no està escrit d'un sol color o traçat amb absència de matisos. Pregonar amb veu estentòria que «tot és senzill» molesta als temperaments que temen que el diàfan esdevingui vel de la superficialitat. Així, davant l'afirmació «el cristià és alegre», es notaran gestos d'insatisfacció: no pot ser tan senzill.

I no ho és. El fet que el cristianisme hagi estat atacat des de flancs diversos i oposats demostra, almenys, que la realitat cristiana és difícil d'abastar en una sola mirada. Senzill no és el mateix que simple. Donar senzillesa no és simplificar: senzill és el que no s'amaga, però això que no s'oculta pot ser una realitat complexa. Precisament això passa en el cristianisme. I en l'alegria del cristià de manera singular.

El gaudium

La paraula clàssica per alegria és goig, el *gaudium* dels llatins.

Gaudium expressa pràcticament sempre, a la Vulgata, el *xáQtg* grec, i aquest terme grec serveix també per a regal, premi, almoïna i gràcia.

Gràcia és allò que s'obté sense esforç per part de qui ho rep; per això, donar gràcies o donar les gràcies és reconèixer aquesta gratuïtat. El goig, l'alegria, és el resultat de posseir un bé, i precisament un bé gran, que només gratuïtament pot rebre. Entre tots aquests béns, n'hi ha un de qualitat superior, l'amor. L'arquetip del bé gratuïtament rebut és l'amor. Per això l'enamorat, si estima i és estimat, si dóna i és objecte del do, està alegre, gaudeix, canta. Per això, també en els nens es dóna l'alegria d'una manera particular: perquè la seva vida és rebre sempre, ser objecte d'amor, singularment per part dels pares, però també de

gairebé tots, que miren amb benevolència (*volendo bene*, diu encara l'italià) els nens.

Donar les gràcies

Camí, nodrit de l'arrel cristiana, no podria estar lluny d'aquesta trama rica de l'alegria. En el punt 268 es pot llegir: «***Dóna-li gràcies per tot, perquè tot és bo***». Aquest em sembla el text fonamental sobre l'alegria. D'aquest donar gràcies per tot s'obté un goig gran, com agrada dir a l'Evangeli: els àngels anuncien, en el Naixement de Crist, *una gran alegria* (Lc 2, 10); els deixebles, confortats per la benedicció de Crist, que ha tornat amb el Pare, experimenten *una gran alegria* (Lc 24, 50-52).

Demanar ajuda

Per tot això, el cristià ha de ser definitivament alegre. L'optimisme del cristià està basat en què se li ha obert un camí cap a l'òptim, i allò

òptim és Déu. Per això, no pot ser cristià un tarannà desesperat definitivament. Pensar que tot està tan malament, que el cor humà està tan corromput que «ni Déu pot salvar-lo» és només una forma de la supèrbia, és a dir, de la mítica adoració al propi jo. Un reflex d'aquesta supèrbia es dona també en les relacions humanes: el trist crònic és algú que no es deixa ajudar, al que li sembla que la «complexitat» és tal que ningú podrà mai resoldre-la. I, al contrari: res no més plaent que el caràcter de la persona que es deixa ajudar, no servilment sinó planera: «Mira, això no ho sé, ensenya-m'ho tu».

En forma de Creu

D'altra banda, allò que han intuït més o menys obscurament pensadors com Kierkegaard o Unamuno, i tots aquells que d'una manera o d'una altra han parlat del «sentiment tràgic

de la vida», és que, en aquesta història, en aquest temps, l'alegria de l'home no pot mai ser completa. El goig és conseqüència de l'obtenció d'un bé; d'un bé, a més, gratuït, donat per pura liberalitat. Però en la història no hi ha, per a ser gaudit, cap bé etern (entre les creacions dels homes o els béns de la natura); i l'únic bé etern, Déu, no pot ser «vist» ni, per tant, gaudit completament en aquesta vida. Ens estem acostant a la paradoxa, un cop més. I en aquest cas la paradoxa va ser assenyalada moltes vegades per sant Josepmaria Escrivà de Balaguer amb la frase ***«alegria que té les arrels en forma de creu»*** [1].

Per arribar a entendre millor això cal afegir algunes idees que ja han aparegut. Per exemple, la connexió entre alegria i infància. No té res d'estrany, que a *Camí* l'arrel de l'alegria estigui en aquest saber-se fills de Déu, connectat amb els dos

capítols en què es tracta de la «infància espiritual». És possible llegir el punt 659 a la llum del 860. ***«L'alegria que has de tenir no és aquesta que podríem anomenar fisiològica, d'animal sa, sinó una altra de sobrenatural, que prové d'abandonar-ho tot i d'abandonar-te en els braços amorosos del nostre Pare-Déu».*** ***«Davant de Déu, que és Etern, tu ets com un nen més menut que, davant teu, un petit de dos anys. I, a més de nen, ets fill de Déu. –No te n'oblidis».***

A Camí, l'alegria està connectada amb l'acceptació de la voluntat de Déu, però no amb una freda passivitat. Aquesta voluntat és la d'un Pare, i ja se sap fins a quin punt, en certa manera, en la mesura d'allò que és bo per al fill, el pare més que a manar se sent inclinat a complaure. En la mesura del que és bo per al fill: aquesta és la clau.

L'home se sent contínuament inclinat a fabricar-se un món només al seu gust, l'àmbit gris de l'egoisme. Per això no aconsegueix adonar-se del veritable estatut de l'alegria en aquesta terra, aquest que en *Camí* queda reflectit amb traços clars: **«L'alegria dels pobres homes, encara que tingui un motiu sobrenatural, sempre deixa un regust d'amargor. –Què et pensaves? Aquí baix, el dolor és la sal de la nostra vida»** (n. 203). I, des d'un altre punt de vista, la penitència és **«alegria, bé que treballosa»** (n. 548). Per això, cal rebre la tribulació amb enteresa: **«Si aculls la tribulació amb l'ànim encongit perds l'alegria i la pau (...)»** (n. 696).

A poc a poc va apareixent l'íntima i inseparable relació entre l'alegria i la Creu, sobretot comptant que en altres obres de sant Josepmaria Escrivà de Balaguer s'assenyala, amb

profunditat teològica, la conveniència de deixar el terme Creu per l'única Creu, la de Crist. Aquest tema s'anuncia en molts textos de Camí: **«Si van bé les coses, alegrem-nos, beneint Déu que hi posa l'increment. –Que van malament? –Alegrem-nos, beneint Déu que ens fa participar de la seva dolça Creu»** (n. 658). Per assolir potser el punt més alt en el capítol *La voluntat de Déu*: **«L'acceptació rendida de la Voluntat de Déu porta necessàriament el goig i la pau: la felicitat en la Creu. –Aleshores es veu com el jou de Crist és suau i la seva càrrega no és feixuga»** (núm. 758). Per què? Perquè el primer que accepta fins al fons la Voluntat del Pare és Crist, i aquesta acceptació el porta a la mort i mort de Creu. Ell, el Fill, el Verb. Per tant, el cristià, fill de Déu en el Fill de Déu, necessita passar per la Creu per adonar-se de les arrels de l'alegria; llavors s'adverteix que el jou no és jou, que

la càrrega no és càrrega, sense deixar de ser càrrega i jou. I necessàriament hem de recordar de nou la força de la paradoxa.

Com que no és possible mantenir simultàniament tots els fils de la visió cristiana de la vida, en referir-nos abans a la connexió filiació divina- Creu no es feia referència a una altra realitat inseparable: l'amor. Només l'amor fa possible l'acceptació de la Creu. Com escriu Santa Teresa a *Fundaciones*: «Aquesta força té l'amor, si és perfecte: que oblidem el nostre content per acontentar qui estimem». És l'antiga experiència humana, que no té per què canviar en l'amor diví. A sant Josepmaria Escrivà de Balaguer li agradava la cançó de Juan del Encina, que diu: «más vale trocar/ placer por dolores/ que estar sin amores». L'amor no està mai tranquil, perquè el cor vigila sempre, segons es llegeix en el Càntic dels Càntics, al qual Fra Luis de León

feia aquesta bella glossa: «Es el cuidado de amor tan grande y está tan en vela en lo que desea, que de mil pasos lo siente, entre sueños lo oye y tras los muros lo ve».

L'amor humà és realitat certa i, alhora, figura o analogia de l'amor diví. Potser per entendre l'alegria cristiana cal tenir en compte l'alegria de l'enamorat, no malgrat els dolors, sinó precisament en els dolors, a la inquietud, a la contínua vigilància. Es tracta, per tant, d'una alegria llunyana a la superficialitat, d'un content que no té res a veure amb la frivolitat; és un goig sentit, una cura en la qual es realitza la persona.

Ara es veu millor, potser, per què una presentació trista del cristianisme és falsejar la realitat sobrenatural de la fe. «***La veritable virtut no és trista ni antipàtica, sinó amablement alegre***» (n. 657), és a dir, amb l'alegria que ve

d'estimar, perquè només és amable qui estima. En un altre lloc del llibre es parla dels ulls «del mirar amabilíssim» de Crist. Per això s'entén el següent: **«Cares llargues.... maneres brusques..., posat ridícul.... aire antipàtic...: ¿Així esperes animar els altres a seguir Crist?»** (Núm. 661). O en un altre lloc: **«No estiguis trist. –Has de tenir una visió més... «nostra» - més cristiana— de les coses»**. (n. 664).

Camí, com tots els grans llibres d'espiritualitat que han glossat la realitat cristiana, no es deixa emmarcar en la fàcil dicotomia optimisme-pessimisme, a les simplificacions del «millor dels mons possibles» (Leibniz) o «el pitjor dels mons possibles» (Schopenhauer). En aquest món s'ha donat i es dóna, amb estranya eficàcia, el pecat, l'ofensa a Déu que es tradueix en una despietada utilització de les

criatures. Però el pecat no és allò últim, ni allò definitiu. L'últim és per la Creu, la Resurrecció; el suprem dolor redemptor que dóna pas a l'alegria, ara com a anunci, després com a perfecta possessió. El treball de la Creu és una victòria, laboriosa victòria que continua al llarg de la història, en el clarobscur de la llibertat humana, que és el mateix clarobscur de l'alegria.

[1] Expressió molt corrent en la predicació del Fundador de l'Opus Dei; es pot veure recollida a *És Crist que passa*, n. 43.

Rafael Gómez Pérez